

แนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียน
ประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
GUIDELINES FOR PROMOTING MORAL DEVELOPMENT ACTIVITIES ON DILIGENCE
BASED ON THE FOUR IDDHIPADA PRINCIPLES FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS
IN THE THA RUEA PHATTHANA SCHOOL GROUP IN
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

¹ธนวรรณ บุญเถื่อน Tanawan Boonteun

²พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต Phrakhruphawawuthibanthit ³สุทธิ สวัสดิ์ Suthit Sawaddi

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Tanawan250525062505@gmail.com

Article Received: November 10, 2025. Revised: March 27, 2026. Accepted: March 29, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้เรียนประถมศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้เรียนประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการใช้แบบสอบถามประชากรทั้งหมด จำนวน 76 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 ท่าน ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับผู้เรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา โดยภาพรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 (1) ฉันทะ (ความพอใจ) สร้างแรงบันดาลใจผ่านการตั้งเป้าหมายรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักในสิ่งที่ทำและภูมิใจเมื่อทำสำเร็จ (2) วิริยะ (ความเพียร) ฝึกความอดทนและรับผิดชอบผ่าน การทำโครงการหรืองานกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนทุ่มเทและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (3) จิตตะ (ความตั้งใจ) ปลูกฝังวินัยและความจดจ่อผ่าน กิจกรรมประจำวัน เช่น การส่งงานตรงเวลา และการสะท้อนตนเอง เพื่อให้มีสมาธิกับงาน (4) วิมังสา (การไตร่ตรอง) พัฒนาระบบการคิดผ่าน กิจกรรมวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้รู้จักใช้เหตุผล พิจารณาคำตอบที่เหมาะสม และเกิดความคิดสร้างสรรค์ และ 3) แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมความขยันด้านความอดทนและการทำงานเป็นทีมตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย (1) ฉันทะ (สร้างใจรัก) ผู้บริหารและครูกระตุ้นให้ผู้เรียน ตั้งเป้าหมายรายบุคคลและกลุ่มเพื่อสร้างแรงจูงใจภายใน ให้เกิดความรักและความภูมิใจในงานที่ทำร่วมกัน (2) วิริยะ (สร้างความเพียร) จัดกิจกรรมที่เน้นการเผชิญอุปสรรค เพื่อฝึกความอดทนต่อแรงกดดัน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา เพื่อให้ผู้เรียนกล้าแก้ปัญหาด้วยตนเอง (3) จิตตะ (สร้างความจดจ่อ) ฝึกความรับผิดชอบต่อผ่านการแบ่งหน้าที่ในทีม และใช้การสะท้อนผล เพื่อให้เห็นความสำคัญของสมาธิและวินัยในการทำงานส่วนตนที่ส่งผลต่อส่วนรวม (4) วิมังสา (สร้างกระบวนการคิด)

ใช้กิจกรรมกลุ่มที่เน้นการวิเคราะห์และประเมินผล เพื่อให้ทีมร่วมกันตรวจสอบข้อบกพร่อง และนำมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมคุณธรรม, ความขยัน, หลักอิทธิบาท 4, นักเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research article aimed to: 1) study the current state of activities promoting the virtue of diligence, 2) study the methods of organizing activities promoting the virtue of diligence according to the Four Iddhipāda Principles for primary school students, and 3) propose guidelines for promoting activities promoting the virtue of diligence according to the Four Iddhipāda Principles for primary school students in the Tha Ruea Phatthana school group, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This employed a mixed-methods research design using questionnaires administered to the entire population of 76 individuals. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and interviews with 7 key informants using a semi-structured interview guide. Data were analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) the current state of activities promoting the virtue of diligence for primary school students in the Tha Ruea Phatthana school group, overall and in all aspects, was at a high level. 2) The methods of organizing activities promoting the virtue of diligence according to the Four Iddhipāda Principles are: (1) Chanda (satisfaction) creates inspiration through setting individual goals so that students develop a love for what they do and are proud when they succeed; (2) Viriya (diligence) trains patience and responsibility through doing projects or group work so that students are dedicated and do not give up in the face of obstacles; (3) Chitta (intention) instills discipline and focus through Daily routines such as submitting work on time and self-reflection to maintain focus on work (4) Vimaṁsā (contemplation) develops thinking processes through problem analysis activities to learn to use reason, consider finding appropriate answers and develop creative thinking and 3) Guidelines for organizing activities to promote diligence in perseverance and teamwork according to the Four Iddhipāda Principles consists of: (1) Chanda (creating love) administrators and teachers encourage students to set individual and group goals to create intrinsic motivation to create love and pride in the work they do together (2) Viriya (creating perseverance) organize activities that focus on facing obstacles to train patience in the face of pressure, with teachers as advisors so that students dare to solve problems on their own (3) Chitta (creating focus) train responsibility through dividing tasks in a team and using reflection to show the importance of concentration and discipline in individual work that affects the group (4) Vimaṁsā (creating thinking processes) use group activities that focus on analysis and evaluation so that the team can jointly check for shortcomings and improve them for the next time.

Keywords: Moral Development Activities, Diligence, The Four Paths to Success (Iddhipāda 4), Primary School Students

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ทำให้เกิดภาวะสับสนในวิถีชีวิตค่านิยมและภูมิคุ้มกันทางสังคมลดลงละเลย ศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กเยาวชนนักเรียนให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาดังกล่าวอาจมีผลมาจาก การขาดการเอาใจใส่ดูแลแนะนำอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์เท่าที่ควร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการปลูกฝังกล่อมเกลียดด้วยหลักศีลธรรมทางศาสนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน แก่เด็กและเยาวชนให้มีสำนึกผิดชอบชั่วดี มีสติพิจารณาขี้คิด มีจิตใจใฝ่ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็งในการดำเนินชีวิต (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนในแง่ของการพัฒนาเจตคติ การสร้าง คุณธรรม จริยธรรมที่ปรากฏความหมายของการศึกษาเอาไว้ในมาตรา 4 วรรคแรกว่า “การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคลากรและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) สอดคล้องกับสุววัฒน์ กอไพศาล (2576) กล่าวว่า การแสดงเจตนาของกรมของกรมความเจริญงอกงาม ในที่นี้หมายถึงการพัฒนาเจตคติเพื่อสร้างคุณธรรมจริยธรรมที่จะนำพาหรือพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อมๆ กับการเป็นผู้มีความรู้ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ผู้เรียน ปัญหาสังคมดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงและมีความหลากหลายมากขึ้นสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากสภาพแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไร้พรมแดนในแนวทางโลกาภิวัตน์ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้คนให้ความสำคัญต่อวัตถุมากขึ้นที่เรียกกันว่าสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมโดยเฉพาะเยาวชนอันเนื่องจากการขาดการอบรมขัดเกลาทางด้านจิตใจและในบางกรณีก็ถูกละเลยโดยครอบครัวและสถานศึกษาในการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมจนทำให้เด็กขาดจิตสำนึกต่อหน้าที่ขาดความรับผิดชอบชั่วดี ขาดการใช้สติพิจารณาขี้คิดและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสม

ความขยันเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของมนุษย์ในทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียน การทำงาน หรือการดำเนินชีวิตประจำวัน ความขยันหมายถึงความตั้งใจจริง ความพากเพียร และการไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สามารถปลูกฝังและพัฒนาได้ผ่านการฝึกฝนและวินัยในตนเอง ในสังคมไทย ความขยันถือเป็นหนึ่งในคุณธรรมสำคัญที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งเน้นหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบไปด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา นำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหนังสือ การทำงาน หรือการประกอบสัมมาอาชีพ การมีความขยันย่อมนำไปสู่ผลสำเร็จที่มั่นคงและยั่งยืน จะเห็นได้ว่าความขยันไม่เพียงแต่เป็นคุณธรรมทางศีลธรรมที่พึงงาม หากแต่ยังมีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์รองรับถึงความสำคัญของคุณลักษณะนี้ในการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การปลูกฝังความขยันในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการประสบความสำเร็จและมีชีวิตที่มั่นคง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556)

ในสังคมไทยความขยันถือเป็นหนึ่งในคุณธรรมสำคัญที่ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งเน้นย้ำถึงวิริยะ หรือความเพียรว่าเป็นหนึ่งในบารมีสิบประการที่นำไปสู่

ความสำเร็จและความเจริญในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหนังสือ การทำงาน หรือการประกอบสัมมาอาชีพ การมีความขยันย่อมนำไปสู่ผลสำเร็จที่มั่นคงและยั่งยืนการพัฒนาคนุชย์ตามหลักพุทธศาสนาเป็นการฝึกฝนพัฒนาคนุชย์มีความสมบูรณ์ ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้นำไปประพฤติปฏิบัติประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการงาน ซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2549) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 เป็นธรรมเครื่องให้ถึงอิทธิหรือธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือแปลง่ายๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จมี 4 อย่าง คือ ฉันทะ ความรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น จิตตะ เอาใจฝึกฝในสิ่งนั้นและวิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้นหมายความว่า การจำใจตามลำดับว่า การมีใจรัก มีความพากเพียรทำการเอาใจฝึกฝ และการใช้ปัญญาสอบสวน

การปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ เป็นคุณธรรมแก่เยาวชนไทย อันได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจ โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข ด้วยการใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับความร่วมมือของสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษาการปลูกฝังคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าของการมีศีลธรรมและจริยธรรมในด้านต่างๆ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อและพฤติกรรมที่ดีงาม และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) มุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุข คุณธรรมพื้นฐาน โดยเฉพาะคุณธรรม “ด้านความขยัน” คือ ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง อดทนไม่ท้อต่ออุปสรรค ความขยันต้องควบคู่กับการใช้ปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้ที่มีความขยันตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง สอดคล้องกับหลักทฤษฎีธรรมมีกตสังวัตตนิกรธรรม 4 ข้อที่ว่า อุภูฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพอันสุจริต มีความขำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2564)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมของนักเรียนประถมศึกษาในบางประเด็นโดยเฉพาะ “ความขยัน” ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่อง อดทนไม่ท้อต่ออุปสรรคเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนบางคนหรือบางกลุ่มทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพัฒนาคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้มีความคุณธรรมด้านความขยันแก่นักเรียนยิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ตามหลักกฏบัตร 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ครูสอนโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 76 คน จาก 9 โรงเรียน ใช้ในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านคุณธรรม ในกลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม มีการสร้างแบบสอบถามดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ตามหลักกฏบัตร 4 จากวารสาร ตำราเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือวิจัย 3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาความเหมาะสมของภาษาว่ามีความครอบคลุมหรือไม่ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index IOC) และเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปเพื่อจัดทำเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.5 - 1.00 5) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.990 6) ปรับปรุงแก้ไข และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครู ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 4 ด้าน เป็นการเก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบใช้มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ตามหลักกฏบัตร 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ สำหรับผู้เรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1 ค่า

เบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 รายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านกิจกรรมรักการอ่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.73 ด้านกิจกรรมความอดทน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ด้านกิจกรรมความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของครูมีต่อสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับผู้เรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับผู้เรียน ประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม	N= 76 คน			
	ระดับความคิดเห็น			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1. ด้านกิจกรรมรักการอ่าน	4.13	0.69	มาก	1
2. ด้านกิจกรรมความรับผิดชอบ	4.07	0.70	มาก	4
3. ด้านกิจกรรมความอดทน	4.11	0.73	มาก	2
4. ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม	4.07	0.66	มาก	3
ภาพรวม	4.10	0.65	มาก	

2. วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีการดังนี้

2.1 ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม การจัดกิจกรรมการทำงานเป็นทีม ต้องร่วมมือกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งหน้าที่ รับฟังความคิดเห็น และสนับสนุนกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน พบว่า คนที่ 1 ให้สัมภาษณ์ว่า สถานศึกษาควรจัดเวรทำความสะอาดแบบแบ่งกลุ่มให้เด็กเวียนกันรับผิดชอบ เป็นกิจกรรมง่ายๆ ที่ช่วยปลูกฝังความขยันผ่านการทำงานร่วมกัน เด็กๆ จะมีฉันทะและรู้สึกภูมิใจในหน้าที่ของตน โดยมีครูเป็นผู้เสริมแรงจูงใจอย่างสม่ำเสมอ คนที่ 2 ให้สัมภาษณ์ว่า สถานศึกษา ครูละนักเรียนควรมีการปลูกพืชผักสวนครัวในโรงเรียนโดยแบ่งหน้าที่กันดูแลแต่ละแปลง ทำให้เด็กเกิดวิริยะและความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งช่วยหล่อหลอมความขยันผ่านกิจกรรมที่มีเป้าหมายร่วมและเห็นผลลัพธ์เป็นรูปธรรม คนที่ 3 ให้สัมภาษณ์ว่า ครูได้รับการส่งเสริมให้เด็กทำโครงการเป็นทีม เช่น การประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุเหลือใช้ ซึ่งทุกคนต้องมีส่วนร่วม ทำให้เด็กได้ใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอ ฝึกคิดและลงมือทำด้วยจิตตะ ซึ่งส่งผลให้เกิดความขยันในระยะยาว คนที่ 4 ให้สัมภาษณ์ว่า ครูควรให้นักเรียนทำงานกลุ่มที่มีการบ้านในรูปแบบโครงการ เช่น สำรวจอาชีพในชุมชน ทำให้เด็กต้องวางแผนและลงมือทำร่วมกันกับเพื่อนๆ แม้จะเหนื่อยแต่ลูกดิ้นขยันและมีความสุข เพราะเขารู้สึกว่าทุกคนมีเป้าหมายเดียวกัน คนที่ 5 ให้สัมภาษณ์ว่า นักเรียนสมัยนี้ต้องได้รับการฝึกฝนเรื่องจิตใจควบคู่ไปกับการทำงาน ฉะนั้นใช้วิธีสอนพุทธศาสนาควบคู่กิจกรรม เช่น การร่วมกันจัดโต๊ะหมู่บูชาในวันสำคัญ เด็กได้ฝึกจิตตะก่อนเริ่มกิจกรรม ทำให้มีสมาธิและขยันมากขึ้นโดยธรรมชาติ คนที่ 6 ให้สัมภาษณ์ว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมวันสำคัญร่วมกับชุมชน เช่น งานวันพ่อ วันแม่ โดยให้เด็กๆ ร่วมวางแผน ซ้อมการแสดง และช่วยกันประดับสถานที่ นี่เป็นเวทีที่ดีในการฝึกความขยันผ่านการลงมือทำจริงๆ ร่วมกันตามหลักฉันทะและวิริยะ และคนที่ 7 ให้สัมภาษณ์ว่า สถานศึกษาควรจัดกิจกรรม PBL (Project-

Based Learning) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการทำงานเป็นทีม จะกระตุ้นวิม้งสาของเด็ก คือ ทำแล้วต้องคิดต่อยอด พัฒนา ปรับปรุง ซึ่งนี่คือหัวใจของความยั่งยืนแบบยั่งยืน ไม่ใช่แค่ทำตามคำสั่งแต่เป็นการยืนยันด้วยความเข้าใจ

2.2 ด้านกิจกรรมความอดทน พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยันควรบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมรักการอ่านที่กระตุ้นให้นักเรียนรักการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ กิจกรรมความรับผิดชอบที่ช่วยให้นักเรียนมีวินัย ตรงต่อเวลา และตระหนักในหน้าที่ของตน กิจกรรมความอดทนที่ฝึกฝนความพยายามและการควบคุมอารมณ์ผ่านการทำงานต่อเนื่อง และกิจกรรมการทำงานเป็นทีมที่ช่วยให้นักเรียนร่วมมือและเคารพผู้อื่น การจัดกิจกรรมทั้งหมดควรมีเป้าหมายชัดเจน เน้นความตั้งใจจริง และการปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อปลูกฝังความขยันอย่างยั่งยืนในชีวิตประจำวัน

3. แนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแนวทางดังนี้

3.1 ด้านกิจกรรมความอดทน แนวทางการจัดกิจกรรมความอดทนตามหลักอิทธิบาท 4 มีแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน ดังนี้ 1) ฉันทะ ความรักใคร่ สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนรักในสิ่งที่ทำ แม้จะเหนื่อยหรือลำบาก เช่น การตั้งเป้าหมายส่วนตัวหรือให้รางวัลความพยายาม 2) วิริยะ ความเพียร ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ผ่านกิจกรรมที่ต้องใช้ความพยายาม เช่น การวิ่งไกลหรือโครงการระยะยาว 3) จิตตะ เอาใจฝึกฝน ฝึกให้นักเรียนมีสมาธิและความตั้งใจในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ แม้จะใช้เวลานานหรือมีอุปสรรค 4) วิม้งสา พิจารณาไตร่ตรอง ให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ปัญหาที่พบระหว่างกิจกรรม และปรับปรุงวิธีการแก้ไขด้วยตนเองอย่างรอบคอบ

3.2 ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม แนวทางการจัดกิจกรรมการทำงานเป็นทีมสามารถบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 มีแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน ดังนี้ 1) ฉันทะ ความรักใคร่ ปลูกฝังให้นักเรียนมีใจรักในการทำงานร่วมกัน เห็นคุณค่าของความร่วมมือ 2) วิริยะ ความเพียร ส่งเสริมความพากเพียรในการทำหน้าที่ของตนเองภายในทีมอย่างเต็มความสามารถ 3) จิตตะ เอาใจฝึกฝน ฝึกความตั้งใจ ใส่ใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างจริงจัง 4) วิม้งสา พิจารณาไตร่ตรอง สนับสนุนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ปรับปรุงกระบวนการทำงานของทีมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผลลัพธ์ร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ครูมีการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและหลากหลาย มีการบูรณาการในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และได้รับความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมขยันของนักเรียนทั้งทางด้านกิจกรรมรักการอ่าน ด้านกิจกรรมความอดทน ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม และด้านกิจกรรมความรับผิดชอบ คล้องกับงานวิจัยของภัทสรณพนธ์ สิริดารากัทธากุล (2565) พบว่า ผลการศึกษาสภาพด้านศักยภาพนักเรียนในยุคดิจิทัล โรงเรียนขยายโอกาส อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ภาพรวม 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความสามารถในการคิดความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตความสามารถในการใช้เทคโนโลยีตามลำดับ มีการอภิปรายรายด้านได้ดังนี้

1.1 ด้านกิจกรรมรักการอ่าน พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และทุกข้อ อยู่ในระดับมากเพราะครูมีการจัดกิจกรรมรักการอ่านอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย เช่น การอ่านนิทาน อ่านหนังสือหน้าชั้นและกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอื่นๆ ที่สอดคล้องกับวัยของนักเรียน มีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการรักการอ่านและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนในการส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมรักการอ่านและอ่านเอื้อต่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนและกิจกรรมรักการอ่านช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือแก่นักเรียนด้วย คล้องกับงานวิจัยของ รสสุคนธ์ พูลพิพัฒน์ (2565) พบว่า 1) คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมเห็นว่าระดับพฤติกรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีน้ำใจ รองลงมาคือ ด้านความขยัน ด้านความมีวินัย ด้านความสุภาพ ด้านความสามัคคี ด้านความประหยัด และด้านความสะอาดส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยล าดับสุดท้าย คือ ด้านความซื่อสัตย์

1.2 ด้านกิจกรรมความรับผิดชอบ พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและทุกข้ออยู่ในระดับมากเพราะกิจกรรมที่จัดขึ้นมีความชัดเจนและเป็นระบบครูออกแบบให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีบทบาทหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ เช่น การเวรประจำวัน การดูแลห้องเรียน และการทำงานกลุ่ม ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง รู้จักแบ่งเวลา มีวินัย และสามารถนำทักษะความรับผิดชอบเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมคล้องกับงานวิจัยของ Thomas Lickona (1991) ได้มุ่งเน้นการศึกษาและเสนอแนวทางการสอนคุณธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะการพัฒนาคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ (responsibility) ผ่านกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในนักเรียนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน โดยเน้นการพัฒนาความเคารพและความรับผิดชอบผ่านกิจกรรมที่มีส่วนร่วมจากทั้งครู ผู้ปกครองและนักเรียนเอง

1.3 ด้านกิจกรรมความอดทน พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และทุกข้อ อยู่ในระดับมากเพราะว่าครูมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการฝึกความอดทนอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับวัยของนักเรียน เช่น การทำงานกลุ่ม การฝึกซ้อมซ้ำๆ และกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม นักเรียนได้ฝึกควบคุมตนเองและอดทนต่อความเหนื่อยล้าจากการทำกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ กิจกรรมช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะด้านอารมณ์และการแก้ปัญหาอย่างมีสติ นักเรียนจึงมีความอดทนในการรักการอ่านได้อย่างเหมาะสม คล้องกับงานวิจัย ของ Brent W. Roberts (2009) ได้ศึกษา “ความขยันขันแข็ง” (Conscientiousness) ซึ่งเป็นหนึ่งในห้าปัจจัยหลักของบุคลิกภาพตามแบบจำลอง Big Five โดยอธิบายถึงโครงสร้างภายในของลักษณะนิสัยดังกล่าว เช่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และความสามารถในการวางแผนระยะยาว ผู้เขียนได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความขยันขันแข็งกับพฤติกรรมในชีวิตจริง ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน สุขภาพกายและจิตใจ ตลอดจนพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม

1.4 ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยัน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และทุกข้อ อยู่ในระดับมาก เพราะว่าครูมีการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างหลากหลายและเหมาะสมกับระดับชั้น ส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้การร่วมมือ แบ่งหน้าที่ และช่วยเหลือกันอย่างเป็นธรรมชาติ กิจกรรมเหล่านี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแก้ปัญหาาร่วมกัน นักเรียนจึงสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและพัฒนาความขยันในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ คล้องกับงานวิจัยของ Berkowitz และ Bier (2005) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะการเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในนักเรียน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนมีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น การทำงานกลุ่ม ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีและความรับผิดชอบต่อ

2. ผลการศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีผลดังนี้

2.1 ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม พบว่าวิธีการการจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อส่งเสริมความขยันความมุ่งมั่นให้นักเรียนร่วมมือกันอย่างมีเป้าหมาย โดยเริ่มจากกิจกรรมง่ายๆ เช่น การทำเวร การปลูกผัก การประดิษฐ์สิ่งของหรือโครงการชุมชน เพื่อให้เด็กได้ฝึกแบ่งหน้าที่ รับผิดชอบและลงมือทำอย่างจริงจัง กิจกรรมเหล่านี้ช่วยพัฒนาฉันทะ วิริยะ จิตตะและวิมังสา ผ่านการปฏิบัติร่วมกัน นักเรียนจะเกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าของการทำงานร่วมกับผู้อื่น และขยันอย่างมีความหมาย ครูและผู้ปกครองมีบทบาทในการเสริมแรงจูงใจและปลูกฝังคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง คล้องกับงานวิจัยของ Berkowitz และ Bier (2005) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียน โดยเฉพาะการเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ซึ่งช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในนักเรียน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมในโรงเรียนมีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม เช่น การทำงานกลุ่ม ช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีและความรับผิดชอบต่อ

2.2 ด้านกิจกรรมความอดทน พบว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมความอดทนความมุ่งมั่นให้นักเรียนฝึกฝนทั้งร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง เช่น การเดิน-วิ่งตอนเช้า การเล่นกีฬา และกิจกรรมที่ต้องเผชิญอุปสรรคหรือความยากลำบาก เพื่อพัฒนาความเพียรและไม่ย่อท้อต่อแรงกดดัน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยเสริมหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ผ่านการลงมือทำจริง เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีสมาธิ และฝึกคิดแก้ไขปัญหาอย่างมีสติ แม้เผชิญความล้มเหลว ครูและผู้ปกครองควรร่วมส่งเสริมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างนิสัยขยันและความอดทนแก่นักเรียนในชีวิตประจำวันคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเอกชัย วิสุทฺโธ (2562) พบว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์และด้านจิตอาสา การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนด้านความรับผิดชอบต่อ ในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำแนกตามระดับชั้นเรียน โดยการทดสอบค่า F โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการเสนอแนะทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังต่อไปนี้

3.1 ด้านกิจกรรมความอดทน แนวทางการจัดกิจกรรมความอดทนตามหลักอิทธิบาท 4 มีแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ มีดังนี้ 1) ฉันทะ ความรักใคร่ ผู้บริหารและครูควรสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนรักในสิ่งที่ทำ แม้จะเหนื่อยหรือลำบาก เช่น การตั้งเป้าหมายส่วนตัวหรือให้รางวัลความพยายาม 2) วิริยะ ความเพียร ผู้บริหารและครูควรส่งเสริมให้นักเรียนฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคผ่านกิจกรรมที่ต้องใช้ความพยายาม เช่น การวิ่งไกลหรือโครงการระยะยาว 3) จิตตะ เอาใจฝึกฝน ผู้บริหารและครูควรฝึกให้นักเรียนมีสมาธิและความตั้งใจในการทำกิจกรรมจนสำเร็จ แม้จะใช้เวลานานหรือมีอุปสรรค 4) วิมังสา พิจารณาไตร่ตรอง ผู้บริหารและครูควรให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ปัญหาที่พบระหว่างกิจกรรม และปรับปรุงวิธีการแก้ไขด้วยตนเองอย่างรอบคอบ

3.2 ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม แนวทางการจัดกิจกรรมการทำงานเป็นทีมตามหลักอิทธิบาท 4 มีแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ มีดังนี้ 1) ฉันทะ ความรักใคร่ ผู้บริหารและครูควรปลูกฝังให้นักเรียนมีใจรักในการทำงานร่วมกัน เห็นคุณค่าของความร่วมมือ 2) วิริยะ ความเพียร ผู้บริหารและครูควรส่งเสริมความพากเพียรในการทำหน้าที่ของตนเองภายในทีมอย่างเต็มความสามารถ 3) จิตตะ เอาใจฝึกฝน ผู้บริหารและครูควรฝึกความตั้งใจ ใส่ใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างจริงจัง 4) วิมังสา พิจารณาไตร่ตรอง ผู้บริหารและครูควรสนับสนุนให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ปรับปรุงกระบวนการทำงานของทีมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาผลลัพธ์ร่วมกัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางส่งเสริมการจัดกิจกรรมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้เรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนท่าเรือพัฒนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอธิบายว่า

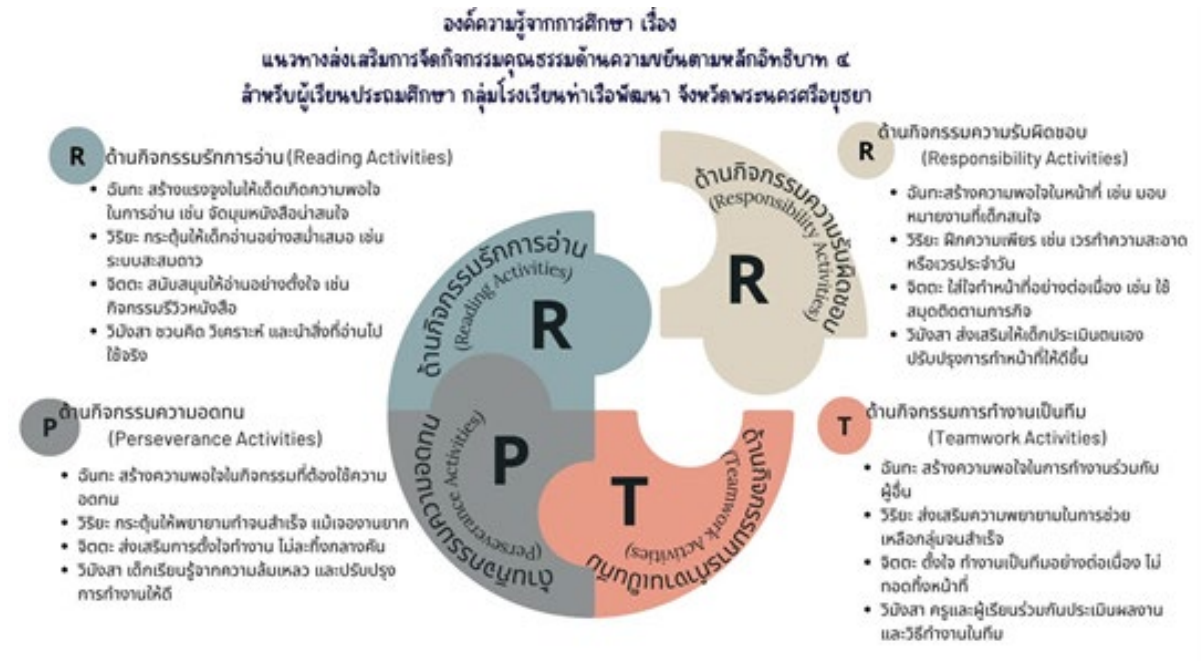
R: ด้านกิจกรรมรักการอ่าน (Reading Activities) หมายถึง กิจกรรมรักการอ่าน ด้านฉันทะ การสร้างแรงจูงใจให้เด็กเกิดความพอใจในการอ่าน เช่น จัดมุมหนังสือที่น่าสนใจ วิริยะ กระตุ้นให้เด็กอ่านอย่างสม่ำเสมอ เช่น ระบบสะสมดาว จิตตะ สนับสนุนให้อ่านอย่างตั้งใจ เช่น กิจกรรมรีวิวนหนังสือและวิมังสา ขวนคิด วิเคราะห์ และนำสิ่งที่อ่านไปใช้จริง

R: ด้านกิจกรรมความรับผิดชอบ (Responsibility Activities) หมายถึง กิจกรรมความรับผิดชอบ ด้านฉันทะ สร้างความพอใจในหน้าที่ เช่น มอบหมายงานที่เด็กสนใจ วิริยะ ฝึกความเพียร เช่น เวรทำความสะอาด หรือเวรประจำวัน จิตตะ ใส่ใจทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง เช่น ใช้สมุดติดตามภารกิจ และวิมังสา ส่งเสริมให้เด็กประเมินตนเอง ปรับปรุงการหน้าที่ให้ดีขึ้น

T: ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม (Teamwork Activities) หมายถึง กิจกรรมการทำงานเป็นทีม ด้านฉันทะ สร้างความพอใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วิริยะ ส่งเสริมความพยายามในการช่วยเหลือกลุ่มจนสำเร็จ จิตตะ ตั้งใจ ทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ และวิมังสา ครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลงานและวิธีทำงานในทีม

P: ด้านกิจกรรมความอดทน (Perseverance Activities) หมายถึง กิจกรรมความอดทนด้านฉันทะ สร้างความพอใจในกิจกรรมที่ต้องใช้ความอดทน วิริยะ กระตุ้นให้พยายามทำงานสำเร็จ แม้จะงานยาก จิตตะ

ส่งเสริมการตั้งใจทำงาน ไม่ละทิ้งกลางคันและวิมังสา เด็กเรียนรู้จากความล้มเหลวและปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น
 รูปผลดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านกิจกรรมความรับผิดชอบ ผู้บริหารและครูควรนำผลด้านกิจกรรมความรับผิดชอบไปส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนรับผิดชอบหน้าที่จริงอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งฝึกฝนทักษะการวางแผนและการจัดการเวลาอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบอย่างยั่งยืนในชีวิตประจำวัน

1.2 ด้านกิจกรรมการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารและครูควรจัดกิจกรรมการทำงานเป็นทีมควรมุ่งเน้นการร่วมมือและแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสม เพื่อพัฒนาคุณธรรมฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา นักเรียนจะได้ฝึกฝนทักษะการสื่อสารและความรับผิดชอบ ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและขยันอย่างมีเป้าหมาย โดยครูและผู้ปกครองต้องสนับสนุนและเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านความขยันตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนที่อยู่ต่างบริบททั้งในเขตเมือง ชนบทและขนาดโรงเรียนต่างกันเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และหาปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

2.2 ควรศึกษาเรื่อง การสร้างและประเมินความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวัด เช่นแบบประเมินความขยัน ความเพียร รับผิดชอบและทักษะการทำงานร่วมกัน เพื่อให้สามารถประเมินผลการจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้

2.3 ควรศึกษาเรื่อง การออกแบบคู่มือและสื่อการสอนสำหรับครู เพื่อให้ครูสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความขยันและการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งศึกษาผลกระทบของการใช้สื่อดังกล่าวต่อพฤติกรรม คุณธรรมและทักษะชีวิตของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดอะบุคส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2567) ปฏิรูปการศึกษา 8 คุณธรรมพื้นฐาน. แหล่งที่มา <http://www.moe.go.th> สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน 2567.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). บารมี 10 ประการ: ธรรมะสำหรับผู้มุ่งความก้าวหน้าและความสำเร็จในชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2549). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 43. กรุงเทพมหานคร: สนิทตันติวิวัฒน์พานิช.
- พระมหาเอกชัย วิสุทโธ. (2562). การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนานักเรียนด้านความรับผิดชอบในการเรียนสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัสสรณฉนน์ ศิริดารภาภัทรากุล. (2565). แนวทางการพัฒนาศักยภาพนักเรียนในยุคดิจิทัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนขยายโอกาส อำเภอฝักไห้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รสสุคนธ์ พูลพิพัฒน์. (2564). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม.
- สมพร อินทรพาเพียร. (2560). การปรับใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- สุวัฒน์ กอไพศาล. (2565). ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/256382> สืบค้นเมื่อ 11 กันยายน 2567.

- Berkowitz and Bier. (2005). What works in character education: A research-driven guide for educators Washington. DC: Character Education Partnership.
- Lickona, T. (1991). Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect and Responsibility. Bantam Books.
- Robert J. Vallerand. (2009). Handbook of Individual Differences in Social Behavior. New York: The Guilford Press.